

På valörtrycket på detta postkort har Hitlers porträtt svärtats över redan innan han dött i bunkern i Berlin. Det är emellertid ordrestämplat.

POSTALT KAOS I DET BESEGRADE TYSKLAND

av Bo C. Olsson

Tyskland hade besegrats 1945 och landet låg i spillror. Kaos rådde mer eller mindre. Postgången kom emellertid igång överraskande snabbt, och det gällde att få fram frimärken. Här improviserades det friskt ofta med mottot "man tager vad man haver".

Det som var kvar av Tyskland 1945 efter att Polen och Sovjetunionen annekterat områdena öster om floden Oder, delades upp i fyra ockupationszoner: en amerikansk, en brittisk, en fransk och en rysk. Berlin som låg i den ryska zonen delades också

upp i fyra zoner, liksom Österrike.

För en stackars samlare som bläddrar i Michel verkar utgivningen av frimärken och postkort under perioden 1945–49 minst sagt kaotisk. Jag har gått igenom Michel och försökt bena ut begreppen. Resultatet

kan du se i faktarutan här bredvid. Förhoppningsvis skall den vara till hjälp.

Första Hitler-svärtningen?

En svärtning redan före krigsslutet? Är detta möjligt? Ja, det ser så ut. I Wittenberg-Lutherstadt inte långt från Berlin

påtrycktes Hitler-brevkort med en cirkulär svärtning av porträttet av Hitler. Även om avstämplingen är CTO (orderstämplad) är den intressant. Datum är nämligen 26.4.45. Då pågick slutstriderna i Berlin som bäst, och Hitler levde fortfarande.

Hitler klipptes bort i Kiel och Hamburg

En stor del av inrikesposten blev censurerad. Under den första perioden användes mest postkort från nazitiden med svartpåtryck över valörstämpeln med Hitlermärket. Dessutom trycktes ett otal nya provisoriska postkort. Michels helsakskatalog ger handledning i ämnet för den intresserade.

Intressanta är de kort vilka framställdes i den brittiska zonen i Hamburg respektive Kiel. Istället för att svärta frimärket, klippte man helt sonika bort valörstämpeln med Hitlerbilden.

På korten förekom ”reklam”. Var det så att denna ”reklam” bestod av till exempel Hitler-citat eller dylikt, klipptes det också bort. Postkortet fick därigenom ett minst sagt egendomligt utseende.

Försörjningsmyndigheten i Lübeck blev av med både chefen ”Der Leiter”, telefonnummerna och adressen ”Adolf Hitler-kasernerna” vid krigsslutet. Nu var adressen ”Kohlmarkt” istället. Kortet är sänt rätt tidigt lokalt 16.7.45.

Intressanta tilläggsfrankeringar

År 1946, året efter krigsslutet, dubblerades inrikesportot. Utrikesportot tredubblades. I Sovjets zon var utvecklingen något annorlunda. Ett 6 pf inrikes postkort i väst kostade alltså 12 pf, och till exempel ett rekommenderat brev 84 pf mot tidigare 42 pf. Detta gav upphov till många intressanta tilläggsfrankeringar på till exempel brevkorten.

Ett provisoriskt brevkort

forts sid 46.

Sovjets ockupationszon (SBZ)

I början tilläts endast lokal postbefordran.

Post inom hela SBZ tillåten 1945.08.18.

Post till övriga zoner tillåten 1945.10.24.

Post till utlandet (ej Spanien och Japan) tillåten 1946.04.01.

Sachsen

Detta var en relativt oförstörd del av Tyskland, och den del där man snabbast fick igång postverksamheten efter kapitulationen 1945.05.08.

Svärtningar av Hitlermärken: (OPD = Oberpostdirektion)

1:a dag = 1945.05.12. för OPD Dresden och OPD Leipzig

1:a dag = 1945.05.23. för OPD Chemnitz

Sista dag = 1945.08.08. för OPD Chemnitz och OPD Leipzig

Sista dag = 1945.06.20. för OPD Dresden

Övriga delar av SBZ

Här utgavs egna utgåvor av de olika OPD.

Mecklenburg-Vorpommern: 1:a dag = 1945.08.28.

Ost-Sachsen: 1:a dag = 1945.06.23.

Sachsen: 1:a dag = 1945.10.10.

Thüringen: 1:a dag = 1945.10.01.

West-Sachsen: 1:a dag = 1945.09.28.

Som föregångare räknas vissa lokala utgåvor för olika orter och områden. Dels egna bilder, dels påtryck på Hitlerserien.

Utgivningen av dessa OPD-märken upphörde 1946.03.31. De var giltiga t.o.m. 1946.10.

Efter valutareformen utger SBZ egna märken för hela zonen: Bezirkspåtryck samt senare märken med inskr. Deutsche Post.

Berlin

1:a dag = 1945.08.02/03 (08.02. till Östberlin och vissa orter inom SBZ), 08.06. till Västberlin och alla orter inom SBZ för öppna brev och postkort. Märkena användes senare i OPD Potsdam (Brandenburg). Här var även s.k. svärtningar av Hitlermärken tillåtna. Giltiga t.o.m. 1946.10.31.

Valörerna 6, 8 och 12 pf av AMG-märkena användes i Västberlin 08.20. – 1945.09.17.

Västberlin fick egna frimärken 1948.09.03.

Amerikanska och brittiska zonerna (Am post)

Am-märken 1:a dag = 1945.03.19. i Aachen. Giltiga t.o.m. 1946.10.31.

(anm. Valörerna 6, 8 och 12 pf användes i Västberlin 08.20. – 1945.09.17.)

Amerikanska, brittiska och ryska zonerna

Märken med inskr. Deutsche Post (100 Rpf = 1 RM) giltiga 1946.01. – 1948.06.23.

Fransk zon

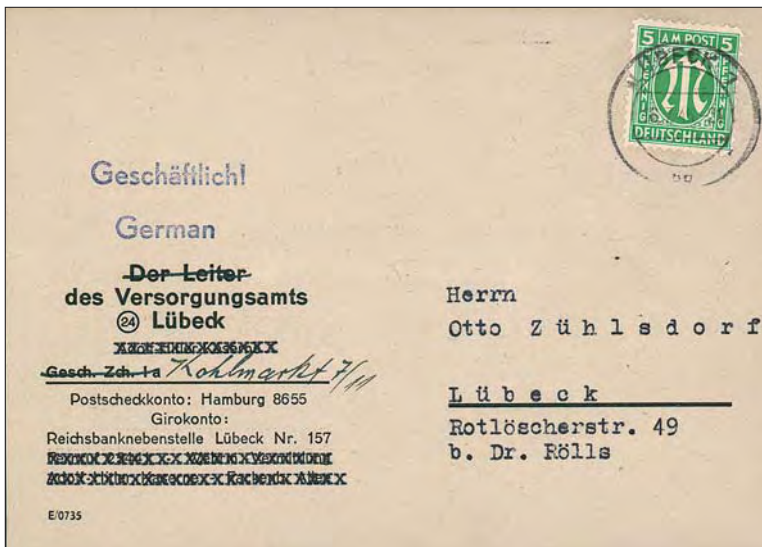
Gebühr Bezahlt-stämpel t.o.m. 1945.12.16.

Allmän frimärksutgåva 1945.12.17. (giltig även i Saar)

Märkena giltiga i hela BRD 1949.10.03. – 1949.12.31. (Jub.märken t.o.m. 1950.03.31.)

Väst-Tyskland

Vid valutareformen gäller samma utgåvor i alla tre västzonerna: Kontrollpåtryck på Deutsche Post giltiga t.o.m. 1949.09.07.

"Der Leiter", telefonnummerna och adressen "Adolf Hitler-kasernerna" har strukits över på detta kort. Nu är adressen "Kohlmart" istället. Kortet är sänt rätt tidigt lokalt 16.7.45.

der av ukrainare och ryssar till "Riket" som slavarbetare.

Till en början hade ukrainarna viss möjlighet att brevväxla med hemmet, både med brev och postkort. Allteftersom den tyska transportkapaciteten begränsades stoppades detta. Istället inskränktes korrespondensmöjligheten till enbart postkort.

Speciella trespråkiga (tyska, ryska, ukrainska) postkort med betalt svar framställdes för ändamålet. De lär ha utgivits 1942, men den tidigaste användningen jag har observerat är från våren 1943. Trots att korten var avsedda även för Ryssland, har jag bara sett ett enda kort dit. Och det gick med fältposten, inte med tjänsteposten.

I september/oktober omöjliggör ryssarnas offensiver vidare användning av korten. Restupplagan användes delvis som inrikes postkort i Tyskland 1944-45. Ytterligare användning skedde i brittiska zonen där valörstämpeln samt den ryska och ukrainska texten trycktes över, och korten användes därefter inrikes. Dessa kort är relativt ovanliga, speciellt begagnade.

44 kilo potatis per järnväg

Hitlarmärkena sattes ur kurs överallt utom, underligt nog, i det av ryssarna ockuperade Sachsen. Dock skulle Hitlerporträttet göras oigenkännligt medelst svärtning.

Dessa så kallade Sachsiska svärtningar, skedde i allmänhet med någon form av kork eller gummistämplor. Man använde vad man kunde få tag på

På grund av att utrikesportot höjdes kraftigt 1946, blev detta kort som ursprungligen hade en valörstämpel på 12 pf, tilläggsfrankerat med 33 pf, innan det skickades vidare till Schweiz.

forts från sid 45.

från den franska zonen med valörstämpeln 12 pfennig, blev därför tilläggsfrankerat med zomärken innan det skickades till Schweiz. Kortet är observerat, men en anvisning anger att korrespondens på tyska eller franska på kortets baksida är tillåten.

Till största delen användes olika Hitler-postkort med diverse påtryck i den franska zonen, men några privattryckerier framställde även provisoriska postkort lika det här nämnda

da som skickats utomlands till Schweiz.

Slavarbetare från Ukraina

I den brittiska zonen utgavs en mångfald av olika provisoriska postkort. Det vi visar här är ett gott exempel på portohöjningen. Kortet har en valörstämpel 5 pf för lokalporto. Det har sedan tilläggsfrankerats till 12 pf som är det nya inrikesportot.

Intressant är blandfrankeringen med AM-post. Innan tyskarna tog sig vatten över huvudet vid Stalingrad, togs mäng-

Ett provisoriskt postkort från den brittiska zonen som visar porthöjningen 1946. Den ursprungliga valörstämpeln på 5 pf har tilläggsfrankerats med 7 pf.

Ett trespråkigt tyskt postkort med betalt svar som efter krigsslutet övertryckts, och sedan använts inrikes i den brittiska zonen.

Ett kort med en så kallad Sachsisk svärtning av Hitlers portträtt, och som är en avisering från järnvägen att mottagaren har 44 kilo potatis att hämta!

Detta brevkort som adresserats till en fröken i Schwerin, nådde aldrig adressaten. Orten hette numera Skwierzyzna och någon Ad.-Hitler-Str. 32 fanns inte längre där!

som till exempel en bit av ett radergummi eller dylikt.

Någon enstaka gång användes en bläckpenna som på det exempel jag visar här: ett vackert stämplat postkort från augusti 1945. Det var naturligtvis kristid, så man får förmoda att mottagaren fick ett välkommet tillskott till skafferiet. Kortet var nämligen en avi från den tyska riksjärnvägen om att det fanns två säckar med potatis att hämta, vägande hela 44 kilo.

Järnvägstransporterna hade tydligen åtminstone hjälpligt kommit igång igen efter krigsslutet.

Olycklig ung dam söker sina vänninor

En ung berlinska skriver i bör-

jan av 1947 till en vännina som innan krigsslutet bodde i den lilla orten Schwerin a/Warthe. Orten låg visserligen inom postnummerområde 2 = Brandenburg, men den nya tyska efterkrigsgränsen följer i stort floden Oder, och allt land öster om floden tillhörde nu Polen. "Område under polsk förvaltning", som det hette i min gamla skolatlas. Ostpreussen hade delats mellan Polen och Sovjetunionen.

Ilse som vår unga berlinska hette, var tydligen ovetande om att Schwerin nu låg i ett annat land, och hon frankerar därför sitt brevkort med 12 pf, som vid det tillfället var inrikes porto. Posten upptäcker det felaktiga förhållandet, och kortet går i retur för lösenbeläggning med

33 pf. Lösen redovisas med ett 8 plus ett 25 pf märke och avstämplas med "Nachträglich entwertet".

Ilse skriver att hon hoppas att vänninan överlevt krigsslutet. Hon berättar vidare att hon ofta tänker på de övriga vänninnorna, bland annat Ruth i Kolberg, en stad som nu tillhör Polen. Hon berättar också att hennes far dog 1945, och att hon nu står helt ensam. Det är bittert, men vad hjälper det att klaga, skriver hon. Jag har åtminstone ett arbete och därmed existensminimum.

Adolf Hitlersgatan försvann snabbt!

Brevkortet kommer fram till

forts sid 48.

Folkstörmsfrimärket som gavs ut till förmån för denna rörelse, som bestod mest av barn, ungdomar och gamlingar, svärtades i orten Fredersdorf med postmästarens privat sigillstämpel!

I Strausberg övertrycktes många av nazimärkena från 1943–44 privat. De verkar bara existera på samlarbrev.

Många förfalskningar existerar av de provisoriska utgåvorna, speciellt de övertryckta.

Ett brev med provisoriska portoetiketter från postkontoret Köln 10 får tjäna som illustration till detta avsnitt. Där rådde brist på ordinarie frimärken varför etiketter i valörerna för brev- och rekporto gavs ut i maj 1946. Eftersom brevet gått till den dåtida förorten Nippes är det högst sannolikt något överfrankerat. Intressant är den provisoriska rek-etiketten som använts i brist på ordinarie. Intressant är också att brevet gått omvägen via Bonn, för att där bli inrikes censurerat.

Folkstormens "postala demobilisering"

Den tyska så kallade Folkstormen, som mest bestod av smågrabbar och överåriga, demobiliserades vid krigsslutet. Den postala demobiliseringen skedde emellertid i den lilla orten Fredersdorf öster om Berlin. I juli svärtades restupplagan av Folkstormsmärket där, genom påtryck med postmästarens privata sigillstämpel.

Jag hoppas att läsarna har funnit nöje i min lilla artikel. Någon mer fullständig genomgång av de intressanta postala förhållandena under den tidiga efterkrigstiden i Tyskland är naturligtvis inte möjlig att göra i en sådan här artikel, utan det får bli ett urval efter författarens smak. □

Detta rekbrev har en provisorisk etikett som betalning för ett porto på 84 pf. Det har även en provisorisk reketikett. Brevet har genomgått en inrikes censurering i Bonn, och försetts med censurbanderoll.

forts från sid 47.

Schwerin, som nu har fått ett polskt namn och heter Skwierzyna. Adressen, Ad. Hitlersgatan 32, existerar inte heller längre. Det var med stor säkerhet den första gatan som polackerna döpte om i Schwerin efter att tyskarna lämnat staden!

Mottag. obekant 8/4 47, har posten noterat på brevkortet,

som sedan fått en Skwierzyna-stämpel.

Massor av provisoriska utgåvor

Den som kollar i katalogen ser genast att det utgavs mängder av provisoriska utgåvor i Tyskland 1945, både officiella och privata. Vidare användes även mängder av olika "Porto Betaltstämplor", etiketter, stämpelmaskiner m.m.

